

Regeringskansliet
Miljö- och energidepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkande SOU 2018:34 "Vägar till hållbara vattentjänster"

Er beteckning: M2018/01630/Nm

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker tillägget till 6 § vattentjänstlagen och anser att förslaget om avloppsdeklarationer behöver omarbetas och minska i omfattning och målgrupp. Vi avstyrker förslagen till etappmål om åtgärdstakt och kretslopps-system och att särskilda bidrag för va-rådgivning och system för kretslopp utvecklas. Istället förordar vi ett breddat LOVA-bidrag. Vi ser positivt på ökad nationell samordning och utvecklad tillsynsvägledning om små avlopp och tillstyrker att krav på kommunal va-planering införs i vattentjänstlagen. Det är lämpligt att hantera aspekter som möjligheter till förbättrad resurshushållning, anläggningens förnyelsebehov och framtida utbyggnad samt hur skyfall ska hanteras i en sådan förvaltningsövergripande va-plan. Slutligen förordar vi ett nationellt mål om återföring av näring från avlopp kompletterat med ett särskilt mål om återföring genom lokala kretslopp.

Nationell plattform för samverkan om hållbara vattentjänster

Länsstyrelsen välkomnar ökad nationell samordning

Länsstyrelsen välkomnar att centrala myndigheter ges möjlighet till ökad samordning, men har ingen uppfattning om utredningens förslag är det mest lämpliga sättet att möta behovet på.

Tillsynsvägledande myndighet (för länsstyrelsernas tillsyn enligt vattentjänstlagen)

Länsstyrelsen förordar vägledning till kommunerna om tillämpningen av 6 § vattentjänstlagen

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att Havs- och vattenmyndigheten ska utses till tillsynsvägledande myndighet för länsstyrelsernas tillsyn enligt vattentjänstlagen. Vi delar utredningens beskrivning av att en behovsprövning enligt 6 § vattentjänstlagen är komplex och behöver väga samman såväl planeringsaspekter

Datum
2018-10-31

Beteckning
101-28753-2018

som miljö- och hälsoskyddsaspekter. Bedömningen överlappar flera nationella myndigheters ansvarsområde och en adekvat vägledning behöver därför utformas i samverkan dem emellan.

Det är dock oklart om utredningen i första hand ser ett behov av tillsynsvägledning riktad till länsstyrelserna eller en vägledning riktad till kommunerna¹. Även utredningsdirektivet är otydligt i den delen.² Då merparten av arbetet med att genomföra 6 § vattentjänstlagen ligger på kommunerna, förordar Länsstyrelsen att de nationella vägledande insatserna i första hand riktas mot att stödja kommunerna i deras bedömning. Detta kommer även komma tillsynen till godo. Vi har inga synpunkter på vilken av dessa myndigheter som åläggs att axla huvudansvaret för frågan, men ser möjligen att bedömningens tyngdpunkt behöver knytas närmare till kommunens fysiska planering än effekterna på miljö- och hälsa.

Länsstyrelserna har en tradition av att vägleda sig själva inom ramen för miljösamverkan Sverige och annan samverkan länsstyrelserna emellan, där vi delar information om rättspraxis och goda exempel. Däremot saknas till stora delar en nationell överblick och uppföljning av resursbehovet för tillsynen. Havs- och vattenmyndighetens har följt upp länsstyrelsernas regleringsbrevsuppdrag om tillsynen enligt lagen om allmänna vattentjänster.³ Uppföljningen visar att variationen är stor, men det behöver inte i sig innebära någon felaktig prioritering. Detta uppmärksammas i utredningsdirektivet men analyseras inte vidare av utredningen (se vidare nedan om etappmål för åtgärdstakt).

Förslag till 3 § förordning om ändring i förordning (2007:701) om allmänna vattentjänster

Om regeringen finner att det huvudsakligen är tillsynsvägledning och inte vägledning som behövs, förordar Länsstyrelsen att förslaget till 3 § förordning om ändring i förordning (2007:701) om allmänna vattentjänster ändras enligt följande.

3 § Havs- och vattenmyndigheten ska i samverkan med Naturvårdsverket, Boverket och Livsmedelsverket ge tillsynsvägledning om 6 § lagen om allmänna vattentjänster.

Behovsbedömning i 6 § vattentjänstlagen

Länsstyrelsen avstyrker tillägget till 6 § vattentjänstlagen

Det behov som ska bedömas enligt 6 § vattentjänstlagen, handlar om huruvida vattentjänsterna behöver ordnas i ett större sammanhang. Begreppet ”större sammanhang” tar sikte på huvudmannskapet och avser inte hur dessa tjänster ska ordnas; de kan mycket väl ordnas genom småskalig teknik i kommunens regi. Detta innebär att det ”annat sätt” som nämns i det föreslagna andra stycket måste avse att tjänsterna kan ordnas i ett mindre sammanhang, dvs. med enskilt huvudmannskap. Eftersom det första stycket villkorar att det är ett ordnande i ett större sammanhang som krävs, blir det föreslagna andra stycket svårtolkat då den i det stycket stadgade bedömningen rimligen redan har gjorts genom prövningen enligt

¹ Jfr s. 292 samt s. 325.

² Jfr s. 366.

³ Havs- och vattenmyndighetens redovisning av uppdrag 26. 2016.

Datum
2018-10-31

Beteckning
101-28753-2018

första stycket. Länsstyrelsen befarar därför att det nya stycket kan bli svårt att tillämpa, och att det riskerar att urholka kommunernas ansvar för vattentjänsterna på ett olyckligt sätt.

I kommentaren anges som exempel att ökad miljöbalkstillsyn kan vara ett sätt för kommunerna att undgå sitt ansvar enligt bestämmelsen. Till skillnad från utredningen⁴, bedömer Länsstyrelsen att man vid en prövning enligt 6 § vattentjänstlagen kan och bör beakta de positiva hälso- och miljöeffekter som tillsyn och enskilt åtgärdande kan medföra när man prövar om det föreligger ett behov av ett samlat ordnande. Något annat vore märkligt. Bedömningen att det faktiskt föreligger ett behov av att ordna tjänsterna i ett större sammanhang innebär således att man har prövat om det går att ordna tjänsterna enskilt och kommit fram till att så inte är fallet.

Härutöver nämns möjligheten att genom att inrätta en enskild anläggning undgå kommunalt ansvar. Den möjligheten finns, om än begränsad, redan idag⁵, varför den nya bestämmelsen inte tillför någon ändring i sak.

Det nya stycket i bestämmelsen tycks således öppna för ett antal sätt att undgå kommunalt ansvar, vilket dels kommer innebära tolkningsbekymmer, dels att den praxis som byggts upp inte längre kan tillämpas, dels medföra att den önskade kopplingen mellan kommunernas ansvar för planering och ansvaret för att tillhandhålla vattentjänster, om kommunens planering innebär svårigheter för enskilda att lösa frågan själva, urholkas.

Länsstyrelsen menar att stärkt vägledning och tydligare krav på va-planering är tillräckliga åtgärder för att undvika de problem som ligger till grund för utredningens förslag, såsom bostadsförsörjningen på landsbygden och att exploatering riskerar att leda till ohemula utbyggnadskrav för den allmänna anläggningen.

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning⁶ att det inte ska ingå en ekonomisk rimlighetsavvägning i behovsbedömningen. Det skulle kunna leda till orimliga konsekvenser för boende som har ett behov men inte har förutsättningar för att kunna möta behovet samtidigt som kommunen bedömer att det inte är ekonomiskt rimligt med ett kommunalt ansvar. Det kan ifrågasättas om det under sådana förutsättningar var lämpligt att tillåta bebyggelse på den aktuella platsen. Hänsyn till ekonomi får istället tas när va-huvudmannen funderar över lämplig teknik för att möta behovet.

Med detta sagt, är Länsstyrelsen medveten om att det finns områden med äldre fritidsbebyggelse som historiskt inte har haft vare sig tillgång eller behov av vattentjänster, men där de boende successivt moderniserar och höjer va-standarden vilket skapar ett, ibland tämligen plötsligt, behov. Dessa områden hanteras lämpligen i en förvaltningsövergripande va-plan som kan väga för- och nackdelar med olika strategier för att möta eller mota behovet. Länsstyrelsen ser inte att det föreslagna tillägget skulle underlätta hanteringen av dessa områden.

---

⁴ Jfr s.163.

⁵ Prop. 2005/06:78, s. 38 samt s. 40, samt Statens va-nämnds beslut 2012-08-09, BVa 49.

⁶ Jfr s. 172.

Krav på plan för allmänna vattentjänster

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om ny 6 a § om planering av vattentjänster

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att formalisera kravet på en kommunal va-plan. Förslaget förtydligar kommunens långsiktiga ansvar för de allmänna vattentjänsterna och klarlägger därmed förhållandet att kommunens fysiska planering påverkar behovet av allmänna vattentjänster. Planens juridiska status behöver förtydligas. Länsstyrelsen bedömer att planen inte bör vara juridiskt bindande utan bara vägledande. Detta kan dock behöva kommuniceras med allmänheten så att planen inte skapar orealistiska förväntningar. Se vidare nedan om andra stycket 6 a §.

Länsstyrelsen är positiv till kravet på samråd innan va-planen fastställs, men bedömer att behovet av granskning är mer tveksamt

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att allmänheten och berörda myndigheter får möjlighet att lämna synpunkter på kommunens förslag till va-plan genom samråd. Det är också något som kommuner som har tagit fram en sådan plan normalt gör. Däremot är Länsstyrelsen tveksam till vad det föreslagna utställnings- och granskningsförfarandet tillför. Argumentet⁷ att kommunen redan idag är skyldig att genomföra samråds- och granskningsförfarande för andra planer är inte relevant, då detta rör översikts- och detaljplaner där Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar att antingen avge ett granskningsyttrande⁸ eller överpröva kommunens beslut.⁹ Genom granskningen kommunicerar Länsstyrelsen den aktuella planens eventuella kvarstående prövningsgrunder och ger därmed kommunen möjlighet att undvika en överprövning. Eftersom Länsstyrelsen enligt det nu aktuella förslaget inte kommer att ha en sådan roll, blir en granskning troligen bara en onödig administrativ börda.

Styrmedel och nationella mål för små avlopp

Länsstyrelsen avstyrker förslaget till etappmål om åtgärdstakt

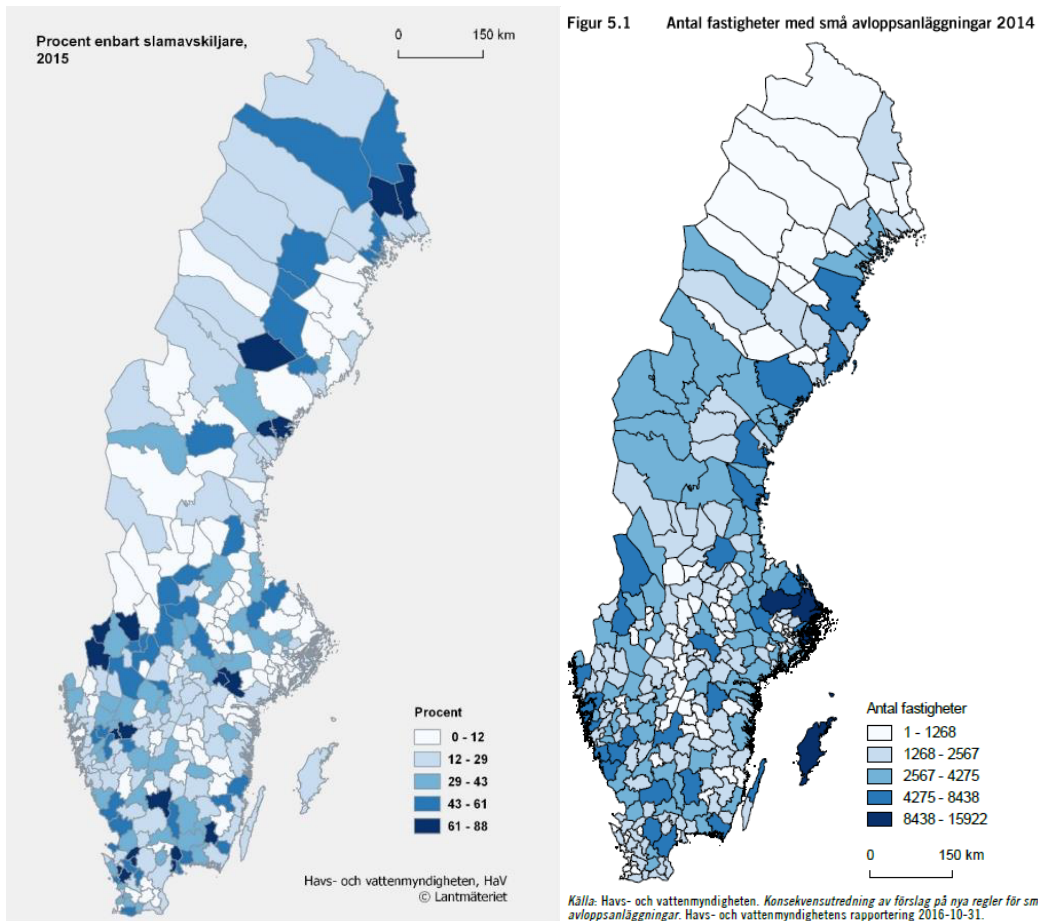
Länsstyrelsen anser att det är olämpligt att på befintligt underlag formulera ett etappmål om åtgärdstakt för små avlopp. Dels eftersom åtgärdstakten, så som den definieras av utredningen, säger lite om effekten av åtgärdandet, dels då ett sådant mål riskerar att påverka prioriteringen av tillsyn över andra, möjligen mer miljöstörande, verksamheter. Utsläpp från små avlopp riskerar, särskilt om de är olämpligt lokaliserade, leda till olägenhet för människors hälsa och miljön. Lokalt är huvudsakligen hälsoskyddet det mest prioriterade, men många avlopp med dålig rening kan tillsammans även orsaka övergödning. Det finns en huvudsakligen outnyttjad kretsloppspotential för de små avloppen. Allt detta motiverar ökad tillsyn, men det behöver vägas mot andra tillsynsbehov.

---

⁷ Jfr s. 179.

⁸ 3 kap. 16 § PBL.

⁹ 11 kap. 10§ PBL.

Datum
2018-10-31Beteckning
101-28753-2018

Figur 1. Andel av små avloppsanläggningar med enbart slamavskiljare per kommun (kommunenkät från 2015 samt SCB data från 2014) jämfört med antal fastigheter med små avlopp.¹⁰

När Länsstyrelsen jämför Havs- och vattenmyndighetens sammanställning över var tillsynen skulle kunna sägas vara eftersatt, dvs. där det fortfarande finns en stor andel avlopp som enbart har slamavskiljare innan utsläpp, med områden med många avlopp som tillsammans kan orsaka skada, så ser det ut som att landets kommuner huvudsakligen har gjort en rimlig prioritering av tillsynsbehovet. Liten tillsyn har bedrivits i kommuner med stora ytor och relativt få små avlopp (mörkt blå i den vänstra kartan och ljusare i den högra). Mer tillsyn har bedrivits i kommuner med många avlopp som ligger tätt (ljusa områden i den vänstra kartan och mörka i den högra). Ett etappmål om åtgärdstakt riskerar att leda till onödiga insatser både på myndighetsnivå och för fastighetsägare.

Effektivare tillsynsarbete

Länsstyrelsen tillstyrker föreslagen ändring i 3 kap. 5 § miljötillsynsförordningen om tillsynsvägledning för små avloppsanläggningar

Det är bra att Havs- och vattenmyndighetens tillsynsvägledningsansvar förtydligas. Nuvarande lydelse kan misstolkas att avse huvudmannaskapet och

¹⁰ Havs- och vattenmyndighetens konsekvensutredning av förslag på nya regler för små avloppsanläggningar, 2016-10-31 samt s. 283.

inte avloppsanläggningens storlek varför Länsstyrelsen tillstyrker förslaget till förtydligande.

Länsstyrelsen tillstyrker ny 47 b § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd som ger föreskriftsrätt till Havs- och vattenmyndigheten

Länsstyrelsen tillstyrker föreskriftsrätt till Havs- och vattenmyndigheten. Vi har tidigare yttrat oss över Havs- och vattenmyndighetens rapport Tydligare regler för små avloppsanläggningar och där lämnat synpunkter på behovet av ytterligare regler inom området.¹¹ Våra synpunkter i den delen kvarstår.

Länsstyrelsen har inga synpunkter på förslaget att ändra begreppet avloppsanordning till avloppsanläggning

Förslaget att ändra begreppet avloppsanordning till avloppsanläggning har varit uppe i tidigare utredningar¹², och motiveras huvudsakligen med att det är onödigt med två begrepp och att ”avloppsanläggning” är modernare. Det saknas fortfarande en konsekvensanalys över om ändringarna kan ge oönskade eller oväntade tolkningar.

Länsstyrelsen är positiv till att länsstyrelsernas tillsynsvägledning ska utvecklas

Utredningens förslag om utvecklad tillsynsvägledning till länsstyrelserna är otydligt beskrivet och det framgår inte om utredaren avser något annat uppdrag än det länsstyrelsen redan har. Hur utredaren har kommit fram till att det behövs ytterligare en årsarbetskraft per länsstyrelse för tillsynsvägledning framgår inte och Länsstyrelsen är tveksam till om förstärkningsbehovet ser så lika ut över landet. En eventuell förstärkning bör istället fördelas mellan länen efter en lämplig fördelningsnyckel baserad på behov och komplexitet. Länsstyrelsen ser, till skillnad från utredningen¹³, inget problem i att kommuner i län där utsläpp från små avlopp har mindre betydelse, vänder sig direkt till Havs- och vattenmyndigheten för vägledning istället för att länet bygger upp egen kompetens om just små avlopp. Detta särskilt om det t.ex. finns ett större vägledningsbehov för större avloppsanläggningar i länet. Med detta sagt, är Länsstyrelsen generellt positiv till att utveckla sin tillsynsvägledning.

Flerårig satsning på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte om tillsyn, taxor och prövning

Länsstyrelsen anser att Havs- och vattenmyndigheten hittillsvarande arbete med forskningsfinansiering, vägledning och tillsynsvägledning om små avlopp har varit bra och tillstyrker att Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att koordinera och tillsammans med Naturvårdsverket, länsstyrelser och andra aktörer som Sveriges kommuner och landsting, Miljösamverkan Sverige med flera

---

¹¹ Länsstyrelsens yttrande daterat den 26 april 2017 med beteckning 101-4707-2017. M2016/02191/Nm.

¹² Bl.a. Havs- och vattenmyndighetens rapport Tydligare regler för små avloppsanläggningar. Rapportering 2016-09-09.

¹³ Jfr s. 196.

Datum
2018-10-31

Beteckning
101-28753-2018

genomför en flerårig satsning på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte om tillsyn, taxor och prövning.

Kunskapsunderlag om tekniklösningars prestanda

Länsstyrelsen delar utredningens bild av att det finns ett stort behov av att kunna ta del av tekniklösningars prestanda och att det är bra om en nationell aktör håller ihop detta arbete.

Avloppsdeklarationer

Länsstyrelsen ser vissa vinster med förslaget om avloppsdeklarationer, men anser att förslaget behöver fortsatt utredning

Ny 26 kap. 20 a § miljöbalken samt förslag till förordning om avloppsdeklarationer

Länsstyrelsen anser att det medför orimliga konsekvenser att kräva att en som ”leder avloppsvatten till en avloppsanläggning” åläggs att lämna uppgifter till tillsynsmyndigheten. Om förslaget antas, bör det räcka att kravet riktas till verksamhetsutövaren. Utredningens diskussion om snåriga ansvarsförhållanden löses inte genom förslaget, utan riskerar istället att ytterligare komplicera situationen.

Länsstyrelsen bedömer att kravet på avloppsdeklarationer åtminstone inledningsvis bör avgränsas till fastigheter med avloppsanläggningar till vilka en eller flera vattentoaletter är anslutna.¹⁴ Det kan också ifrågasättas att kravet ska omfatta fritidsboende, varför Länsstyrelsen övervägde att föreslå en liknande reglering som den för energideklarationer, där fritidshusfastigheter, dvs. ett småhus där ingen är folkbokförd, inte behöver lämna energideklaration. Belastningen på ett enskilt avlopp från ett fritidshus som används stora delar av året kan dock vara betydande, liksom risken för olägenhet för avlopp från permanentboende kan variera avsevärt. Vi förordar därför istället att kravet på deklaration inte införs nationellt utan som en möjlighet för de kommuner som vill att införa det genom lokala föreskrifter.

Havs- och vattenmyndigheten bör ändå bemyndigas att kunna föreskriva vad deklarationerna ska innehålla och hur de ska lämnas in. På så sätt kan deklaraationsverktyget utvecklas och utvärderas i kommuner där problemen med äldre eller bristfälliga avlopp har störst betydelse.

När systemen väl finns på plats och man fått en uppfattning om dess kostnader och konsekvenser kan det eventuellt breddas till fler områden och andra typer av avloppsanordningar.

I analogi med energideklarationer, bör en avloppsdeklaration vara giltig i tio år och inte sju år som utredningen föreslår.

När det gäller deklarationernas innehåll borde kommunen ha uppgifter om de anordningar som man har gett tillstånd till, varför det bara medför onödig

---

¹⁴ Dvs. anläggningar vars inrättande kräver tillstånd enligt 13 § 1 st förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Datum
2018-10-31

Beteckning
101-28753-2018

byråkrati att begära in tillstånd som man strax innan själv har lämnat ut.¹⁵ Länsstyrelsen avstyrker därför förslaget att ålägga enskilda att lämna uppgifter om tillstånd m.m. som har lämnats för anläggningen enligt 12–13 §§ förslaget till förordning om avloppsdeklarationer.

Länsstyrelsen konstaterar i sammanhanget att avsaknad av tillstånd inte är en sådan brist att anläggningen automatiskt måste förbjudas, men det innebär att inrättandet inte har föregåtts av lagstadgad prövning och att ytterligare tillsynsåtgärder behövs. Inom ramen för tillsynen kan sedan utredas om en anläggnings standard ska föranleda några krav på åtgärder m.m.¹⁶

Länsstyrelsen ser vidare att det finns risk för att det inte kommer att finnas tillgång till ackrediterade kontrollorgan i den omfattning som förslaget kräver. Utredningen diskuterar möjligheten att företag som erbjuder service på avloppsanläggningar också kan svara för besiktningen som föregår deklarationen.¹⁷ Länsstyrelsen är tveksam till hur lämpligt detta är; det finns en risk för att sådana kontrollanter undviker att redovisa brister i den anläggning man själv levererat och servar.

Undantaget i 2 § 1 förslaget till förordning om avloppsdeklarationer torde avse anordningar som enbart är avsedda att föra avloppsvattnet till en *allmän* anläggning.¹⁸

Kravet att lämna avloppsdeklaration avgränsas enligt förslaget till anläggningar som är mindre än 200 pe, dvs. samma gräns som gränsen mellan tillståndsplikt för inrättande enligt 13 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och C-verksamhet enligt miljöprövningsförordningen. Med ”normal” dimensionering innebär det att gränsen hamnar någonstans kring 40-50 anslutna fastigheter. Förslaget riskerar därmed att öka gränsdragningseffekten för anläggningar mellan 30-50 anslutna fastigheter, då en anläggning som har fler än 200 pe anslutna både slipper lämna deklaration och tillståndsprövas. Detta, tillsammans med utredningens förslag om att luckra upp kommunens ansvar enligt 6 § vattentjänstlagen, kan öka incitamenten för att bilda större gemensamhetsanläggningar som därmed riskerar att få en sämre uppföljning än de som hamnar under gränsen. Förutom att avstyrka tillägget i 6 § vattentjänstlagen, har dock Länsstyrelsen inget förslag till hur detta skulle kunna hanteras bättre.

Länsstyrelsen avstyrker att avloppsdeklarationerna förenas med miljöstraffavgift

Även om miljöstraffavgifter skulle kunna vara en framkomlig väg, är Länsstyrelsen tveksam till att dessa kan användas som ett ”verktyg för att förmå fastighetsägare att lämna in deklarationer” på det sätt som utredningen föreslår.¹⁹ Detta då straffavgiften ska dömas ut vid överträdelse oavsett om deklarationen lämnas in i efterhand eller inte. Mer lämpligt är att tillsyns-

¹⁵ Konsekvensanalysen s. 305.

¹⁶ Jfr s. 220 samt exv. MÖD M7681-08, 2009-09-25 eller MMD Växjö M 1092-14, 2014-09-24.

¹⁷ Konsekvensanalysen s. 298 ff.

¹⁸ Jfr 15 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

¹⁹ Jfr s. 289.

myndigheten kan förelägga om rättelse, på motsvarande sätt som för regleringen av obligatorisk ventilationskontroll, OVK, eller energideklarationer.

System för att samla in uppgifter om små avlopp

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om system för att samla in uppgifter

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att Havs- och vattenmyndigheten ges i uppdrag att utveckla ett system för att samla in uppgifter om små avlopp. Samt genomföra en fördjupad juridisk utredning om registrering, införande och ansvar för uppgifter om små avlopp i samband med detta arbete.

Avloppsrådgivning

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om nationell avloppsrådgivning

Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget att Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att tillsammans med Konsumentverket utveckla en nationell avloppsrådgivning.

Länsstyrelsen förordar att LOVA breddas till att omfatta va-rådgivning eller kretsloppsåtgärder hellre än att nya bidrag tas fram

Länsstyrelsen är tveksam till förslaget om ett generellt bidrag till kommunal va-rådgivning, då det fortfarande saknas en uppföljning om va-rådgivning är ett bra verktyg som ger önskad effekt.²⁰ Vi är också tveksamma till behovet av att utreda ett nytt särskilt bidrag till kretsloppssystem för små avlopp. LOVA-bidraget ger Länsstyrelsen möjlighet att prioritera mellan alla åtgärder som leder till bättre vattenmiljö och då ta hänsyn till aktuellt kunskapsläge. Vi prioriterar sedan flera år tillbaka åtgärder som också leder till förbättrad resurshushållning eller kretslopp. Länsstyrelsen förordar därför att eventuella resursförstärkningar sätts in i ett breddat LOVA hellre än att utveckla separata system.

Kretsloppsåtgärder

Länsstyrelsen avstyrker förslaget till etappmål om ökat antal system för kretslopp av små avlopp men förordar ett etappmål om näringsåterföring

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att kommunerna är viktiga aktörer för att förbättra förutsättningarna för kretslopp av näringsämnen från små avlopp. Det föreslagna målet är dock både vagt formulerat och delvis missriktat då det fokuserar på andel kommuner och inte andel näringsämnen i (allt) avlopp som recirkuleras. Utredningen argumenterar även för att ett system med lokal insamling, transport till större reningsverk och slamgödning ska räknas som ett

---

²⁰ Jfr. s. 99, vilket dock delvis motsägs på s.234.

sådant system för kretslopp, vilket knappast kan sägas vara teknik- eller tankestimulerande.²¹

Länsstyrelsen förordar istället ett etappmål liknande det Naturvårdsverket föreslog år 2013 med de justeringar Länsstyrelsen då föreslog.²² Det målet omfattar allt avlopp, så det kan med fördel kompletteras med ett eget mål för lokala småskaliga kretslopp, exempelvis som en andel av all återförd näring eller som en andel av näringen i allt avlopp från enskilda anläggningar. Det senare målet borde kunna vara avsevärt ambitiösare än det för allt avlopp.

Anpassningsåtgärder för dagvattenhanteringen

Finansiera anpassningsåtgärder för dagvattenhanteringen

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det torde vara förenligt med lagstiftningen att finansiera vissa anpassningsåtgärder med va-taxan. Det medför ett ökat handlingsutrymme för anpassningsåtgärder för dagvattenhanteringen även om det återstår att utveckla praxis för detta. Länsstyrelsen vill samtidigt understryka att det kvarstår ett antal frågor utifrån ett genomförandeperspektiv. Bedömningen av vilken överkapacitet i avlopps-/dagvattenanläggningen som kan anses vara rimlig, och kostnadsfördelningen mellan va- och skattekollektivet för åtgärder i syfte att skydda anläggningen från att överbelastas av dagvatten, ska avgöras av den enskilda kommunen. Länsstyrelsen anser att det behövs tydlig vägledning för detta och om detta får konsekvenser ur ett skadeståndsperspektiv. Vidare behöver det klargöras definitioner för vilka typer av nederbörd som förslagen syftar på. Utredningen använder begreppet skyfall med SMHI:s definition, vilket kan innebära såväl 20- som 100-årsregn. Detta medför att det är otydligt vilka återkomsttider och således regnmängd som åsyftas i utredningen. I det följande använder vi oss av begreppet extremregn när vi syftar på regnmängder som anläggningen inte är dimensionerad för och som inte kan eller ska omhändertas i denna.

Länsstyrelsen är positiv till att en va-plan ska beakta anpassningsbehov, men ser vissa risker med förslaget

Länsstyrelsen anser att det finns en risk för att den föreslagna skrivningen i 6 a § vattentjänstlagen feltolkas; dvs. att bedömningen ska gälla hur de allmänna va-anläggningarna kommer kunna hantera extrema regnmängder. Länsstyrelsen förordar därför en skrivning som belyser att analysen även ska innefatta åtgärder som kan behövas *innan* vattnet når rörledningssystemet och att det inte enbart är en utökad kapacitet i ledningsnätet som planen ska hantera.

Vi föreslår:

”Kommunen ska i va-planen redovisa sin bedömning av hur de allmänna va-anläggningarna påverkas av skyfall samt redogöra för hur detta ska hanteras.”

---

²¹ Jfr s. 240.

²² Naturvårdsverket, 2013. Hållbar återföring av fosfor. Naturvårdsverkets redovisning av ett uppdrag från regeringen. Rapport 6580. 2013. M2013/2076/Ke, M2012/2168/Ke. Lst dnr 37612-2013. Omnämns på s. 240.

Datum
2018-10-31

Beteckning
101-28753-2018

Länsstyrelsen tillstyrker att möjligheterna till markåtkomst utreds vidare

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att anpassningsåtgärder med fördel kan utföras genom öppna dagvattenlösningar. Sådana lösningar kräver dock markåtkomst och Länsstyrelsen konstaterar sammanfattningsvis att det kan ligga utanför både kommunens och va-huvudmannens rådighet, särskilt när det gäller hantering av dagvatten som per definition inte har nått avloppsanläggningen. Länsstyrelsen tillstyrker således utredningens förslag om en fortsatt utredning om ”möjligheter till markåtkomst för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering”.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att Boverket ska ge stöd till kommunerna i arbetet med att ta fram underlag för att bedöma riskerna med skyfall, men förordar att det pekats ut en vägledande myndighet för hela 6 a §

Länsstyrelsen instämmer med utredarens slutsats att kommunen behöver bygga upp kunskap kring hur de allmänna va-anläggningarna riskerar att påverkas vid extrema regn och hur detta ska hanteras, samt att en skyfallskartering eller motsvarande analysunderlag är nödvändigt för detta.

Länsstyrelsen är dock tveksam vägledningen bara ska avse en del av paragrafen och förordar att en vägledande myndighet pekats ut för tillämpningen av hela 6 a §. Havs- och vattenmyndigheten tog år 2014 fram en vägledning för kommunal va-planering.²³ Boverket bedöms av utredningen, för sitt begränsade uppdrag, som lämplig myndighet med hänsyn till sitt arbete med PBL. Det finns en nyligen införd bestämmelse i PBL som anknyter till skyfallsfrågan. I översiktsplaner ska kommuner numera redovisa sin ”syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.” Dagvattenhantering och översvämningensrisk är rimligen lokalt nära knutna till varandra. Boverket är nationell tillsynsmyndighet för PBL.

Sammanfattningsvis ser Länsstyrelsen positivt på att utredningen bidragit till att öka kunskapen kring den komplexa utmaning som ökad risk för extrema regn innebär för samhället. Betänkandet kompletterar tidigare utredningar såsom Klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42) som satte fokus på de otydliga ansvarsförhållanden som råder för ett effektivt klimatanpassningsarbete i allmänhet och för en hållbar dagvattenhantering i synnerhet. Länsstyrelsen konstaterar att utmaningen med extrema regn och skyfall utgör en komplex samhällsutmaning som lämnar få aktörer oberörda. Hanteringen av översvämningensrisker kan därför inte ses som en va-fråga. Länsstyrelsen anser att det krävs ett helhetsgrepp kring utmaningar och lösningar med särskilt fokus på skyndsamt fördelning av ansvar och kostnader, annars riskerar arbetet med att få till stånd en hållbar dagvattenhantering i ett förändrat klimat att stanna upp.

---

²³ Havs- och vattenmyndigheten, 2014. Vägledning för kommunal va-planering för hållbar va-försörjning och god vattenstatus. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1.

Allmänna synpunkter

När lagen om allmänna vattentjänster infördes, så upphörde det tidigare kravet i 7 § 1970-års va-lag att huvudmannen för en va-anläggning skulle meddela anläggningens verksamhetsområde till länsstyrelsen som i sin tur skulle tillgängliggöra informationen om dessa områden. Tanken var att kommunerna själva skulle tillgängliggöra kommunfullmäktiges beslut och annan information om dessa verksamhetsområden. Detta har inte fungerat. Länsstyrelsen anser därför att ett krav om att kommunen löpande skickar kommunfullmäktiges beslut om verksamhetsområden för respektive vattentjänst samt digitala skikt för dessa till länsstyrelsen bör återinföras.

Bakgrundsinformation

Regeringen beslutade den 11 maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp. En utgångspunkt för utredningen skulle vara att det ska vara enkelt för den enskilda fastighetsägaren att göra rätt genom korrekt tillgänglig information om lämplig va-lösning utifrån de lokala förutsättningarna. Utredaren skulle också utreda behovet av och i så fall föreslå en central tillsynsvägladande myndighet för tillämpningen av 6 § lagen om allmänna vattentjänster samt föreslå kostnadseffektiva styrmedel som ökar åtgärdstakten för små avlopp och återvinning av näringsämnen.

De som medverkat i beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats och godkänts digitalt av länsöverdirektör Johan von Sydow med miljöhandläggare Kerstin Rosén Nilsson som föredragande. I den slutliga beredningen har också miljödirektör Göran Åström, t.f. avdelningschef för avdelningen för samhällsbyggnad Louise Schlyter samt förvaltningsdirektör Åsa Ryding medverkat.